

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ-ΕΠΙΠΕΔΟ Β

Ημερομηνία: Σάββατο 12 Ιανουαρίου 2019
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πλάτωνος Πρωταγόρας (324a-c)
Η παιδευτική σημασία της τιμωρίας ως απόδειξη του διδασκτού της αρετής

Ἐνθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νοθετεῖ, δῆλον ὅτι ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὐσίας. Εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὃ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτὸ σε διδάξει ὅτι οἱ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετῆν. Οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἕνεκα, ὅτι ἠδίκησεν, ὅστις μὴ ὥσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται· ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμωρεῖται –οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγέννητον θεῖη– ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα. Καὶ τοιαύτην διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετῆν· ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα κολάζει. Ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν ὅσοιπερ τιμωροῦνται καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ. Τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἱ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθηναῖοι οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδασκτὸν ἀρετῆν. Ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου συμβουλευόντος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι διδασκτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται ἀρετῆν, ἀποδέδεικταί σοι, ὃ Σώκρατες, ἱκανῶς, ὡς γέ μοι φαίνεται.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. α. Να γράψετε το σημείο του κειμένου που:
- αποτελεί την αποδεικτέα θέση του Πρωταγόρα για το διδακτό της πολιτικής αρετής.
  - δείχνει τα συναισθήματα αυτοπεποίθησης και αυταρέσκειας του σοφιστή, επειδή θεωρεί ότι έχει αποδείξει ικανοποιητικά στον Σωκράτη πως η αρετή είναι διδακτή.
  - δείχνει ότι η επιβολή της έλλογης τιμωρίας δεν αποσκοπεί στο παρελθόν, αλλά στο μέλλον.

Μονάδες 6

- β. Να γράψετε δίπλα σε καθεμιά από τις παρακάτω θέσεις το γράμμα Σ, αν είναι σωστή, ή το γράμμα Λ, αν είναι λανθασμένη:
- Κατά τον Πρωταγόρα οι άνθρωποι, ως έλλογα όντα, οφείλουν να επιβάλλουν τιμωρίες με σκοπό να ανταποδώσουν το αδίκημα που έχει διαπραχθεί.
  - Ο σοφιστής δικαιολογεί τους Αθηναίους, οι οποίοι επιτρέπουν στους τεχνίτες να εκφέρουν τη γνώμη τους στην Εκκλησία του Δήμου για τα πολιτικά ζητήματα.
  - Το ρήμα «τιμωροῦμαι» σημαίνει ότι η ποινή αποβλέπει στην τιμωρία του αδικήσαντος, ενώ το ρήμα «κολάζω» στην ικανοποίηση του αδικηθέντος.
  - Η άλογη τιμωρία αποβλέπει στην αποκατάσταση της αδικίας που έγινε στο παρελθόν.

Μονάδες 4

2. Να αξιολογήσετε το επιχείρημα του Πρωταγόρα για το διδακτό της πολιτικής αρετής.

Μονάδες 10

3. Να εντοπίσετε ένα χωρίο από το κείμενο που να πιστοποιεί την ύπαρξη των ακόλουθων αισθητικών σχημάτων (σχημάτων λόγου): *παρομοίωση, λιτότητα, παρήχηση του τ, αντίθεση, υπερβατό.*

Μονάδες 10

4. α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις λέξεις που λείπουν σε κάθε κενό, ώστε να συμπληρώνεται σωστά το νόημα του κειμένου:

Όπως οι πρώτοι φιλόσοφοι αναζητούσαν την πρώτη αρχή της _____, ο _____ αναζήτησε την αρχή κάθε ηθικής έννοιας, που δεν επηρεάζεται από ιστορικές και _____ συνθήκες ούτε από τη δυνατότητα αντίληψης του κάθε ανθρώπου. Αναζήτησε δηλαδή το απόλυτο απορρίπτοντας το _____, την ουσία της ηθικής και όχι τα _____ φαινόμενα.

Μονάδες 5

- β. Να γράψετε δίπλα σε καθεμιά από τις παρακάτω θέσεις το γράμμα Σ, αν είναι σωστή, ή το γράμμα Λ, αν είναι λανθασμένη:

- i. Μύθος ορίζεται κάθε αφήγηση που έχει ποιητικό χαρακτήρα και αποτελεί κατασκευή κάποιου διανοητή.
- ii. Στην Ακαδημία του Πλάτωνα διδάσκονταν τα μαθηματικά ως κύριο μάθημα, διότι απαγορευόταν να εισέλθει στη Σχολή κάποιος «αγεωμέτρητος».
- iii. Η βασική αντίρρηση του Σωκράτη απέναντι στον γραπτό λόγο στηρίζεται στην άποψή του ότι το γραπτό είναι βουβό.
- iv. Το ταξίδι του Πλάτωνα στις Συρακούσες ήταν σημαντικό για την πνευματική του εξέλιξη, διότι γνώρισε τον τύραννο Διονύσιο Α΄ και τον γαμπρό του, το Δίωνα.
- v. Με την επαγωγική συλλογιστική μέθοδο ο Σωκράτης προχωρούσε στην εξαγωγή καθολικών συμπερασμάτων και στη διατύπωση απόλυτων ορισμών.

Μονάδες 5

5. α. έννοια, δεξαμενή, δοκησίσοφος, οϊήμα, επιεικής, έντομο: Για καθέναν από τους τύπους που σας δόθηκαν να εντοπίσετε στο αρχαίο κείμενο μία λέξη ετυμολογικά συγγενή.

Μονάδες 6

- β. παρεληλυθότος, φαίνεται: Για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις να γράψετε μια περίοδο λόγου στα νέα ελληνικά, που να περιλαμβάνει ένα παράγωγό τους σε οποιονδήποτε γραμματικό τύπο.

Μονάδες 4

6. Με βάση το κείμενο που σας δίνεται και τα παρακάτω μεταφρασμένα κείμενα από τις Χοηφόρους του Αισχύλου, να συγκρίνετε την άποψη του Πρωταγόρα για τον σκοπό επιβολής των ποινών με την παλαιότερη αντίληψη της ανταπόδοσης εντοπίζοντας ομοιότητες και διαφορές.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Α΄ ΦΑΣΗ

Ε_3.Αλ3Α(ε)

(J. D. Denniston και D. L. Page (επιμ.), *Aeschyli septem quae supersunt tragoediae*, Οξφόρδη 1972)

Η τραγωδία *Χοηφόροι του Αισχύλου* αφηγείται τον φόνο της *Κλυταιμνήστρας* και του *Αιγίσθου* από τον *Ορέστη*. Ο *Ορέστης*, συνοδευόμενος από τον πιστό του φίλο *Πυλάδη* επιστρέφει στην ιδιαίτερη πατρίδα του, το *Άργος*, για να θρηνήσει στον τάφο του πατέρα του, του *Αγαμέμνονα*. Όταν φθάνει ο χορός των *Χοηφόρων* ακολουθούμενος από την αδελφή του *Ηλέκτρα*, ο *Ορέστης* κρύβεται και, αφού παρακολουθήσει τις σπονδές, αποκαλύπτει την ταυτότητά του. Αμέσως, θέτει σε εφαρμογή το σχέδιό του για το φόνο του παράνομου ζευγαριού, έχοντας τη συμπαράσταση της αδελφής του και του χορού.

[Το εισαγωγικό πλαίσιο των μεταφρασμένων κειμένων αντλήθηκε από τη Βικιπαίδεια – η ελεύθερη εγκυκλοπαίδεια]

ΟΡΕΣΤΗΣ: οὔτοι προδώσει Λοζίου μεγασθενῆς
χρησμός κελεύων τόνδε κίνδυνον περᾶν,
κάξορθιάζων πολλὰ καὶ δυσχειμέρους
ἄτας ὑφ' ἧπαρ θερμὸν ἔξανδόμενος,
εἰ μὴ μέτειμι τοῦ πατρὸς τοὺς αἰτίους
τρόπον τὸν αὐτὸν, ἀνταποκτεῖναι (269-274)

ΜΤΦ:

ΟΡΕΣΤΗΣ: Δε θα προδώσει ο αλάθευτος χρησμός του Φοίβου,
που μ' ἐσπρωξε σ' αυτόν τον κίνδυνο και τόσο
με ξεσήκωσε λέγοντας φριχτές φοβέρες
και ψυχρές μπόρες μέσα στα ζεστά μου σπλάχνα,
αν έτσι αφήσω τους φονιάδες του πατέρα
κι αν μ' όποιο τρόπο σκότωσαν δεν τους σκοτώσω

ΧΟΡΟΣ: ἀλλὰ νόμος μὲν φονίας σταγόνας
χυμένας ἐς πέδον ἄλλο προσαιτεῖν
αἷμα· (400-402)

ΜΤΦ:

ΧΟΡΟΣ: Μα είναι νόμος, το αίμα που εχύθη στη γη
νέον αίμα να θέλει·

ΟΡΕΣΤΗΣ: ἄπλοῦς ὁ μῦθος· τήνδε μὲν στείχειν ἔσω,
αἰνῶ δὲ κρύπτειν τάσδε συνθήκας ἐμάς,
ὡς ἂν δόλω κτείναντες ἄνδρα τίμιον
δόλω γε καὶ ληφθῶσιν, ἐν ταύτῳ βρόχῳ
θανόντες (554-558)

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Αλ3Α(ε)****ΜΤΦ:**

ΟΡΕΣΤΗΣ: Απλός ο λόγος· να γυρίσει σπίτι η Ηλέκτρα
και να κρατείτε σεις κρυφά τα σχέδιά μου,
που, όπως με δόλο τέτοιοι άντρα έχουν σκοτώσει,
έτσι με δόλο να πιαστούν και στα όμοια βρόχια
και κείνοι να χαθούν

Μονάδες 10**ΛΙΔΙΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ****ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ, ΠΕΡΙ ΑΝΤΙΛΟΣΕΩΣ, 299-302**

Στο παρακάτω απόσπασμα ο ρήτορας υπερασπίζεται με σθένος την παιδεία, τις δημοκρατικές αντιλήψεις, και όλες τις αξίες που ανέδειξαν την αθηναϊκή πολιτεία και συνετέλεσαν στο μεγαλείο της Αθήνας. Για τον λόγο αυτό η Αθήνα θαυμάζεται από τους περισσότερους Έλληνες που εξυμνούν τον πανανθρώπινο χαρακτήρα της.

Οἶμαι δ' ὑμᾶς οὐκ ἄγνοεῖν ὅτι τῶν Ἑλλήνων οἱ μὲν δυσκόλως πρὸς ὑμᾶς ἔχουσιν, οἱ δ' ὡς οἶόν τε μάλιστα φιλοῦσι καὶ τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας ἐν ὑμῖν ἔχουσιν. καὶ φασὶν οἱ μὲν τοιοῦτοι μόνην εἶναι ταύτην πόλιν, τὰς δ' ἄλλας κώμας, καὶ δικαίως ἂν αὐτὴν ἄστυ τῆς Ἑλλάδος προσαγορεύεσθαι καὶ διὰ τὸ μέγεθος καὶ διὰ τὰς εὐπορίας τὰς ἐνθένδε τοῖς ἄλλοις γιγνομένης καὶ μάλιστα διὰ τὸν τρόπον τῶν ἐνοικούντων· οὐδένας γὰρ εἶναι πραοτέρους οὐδὲ κοινοτέρους, οὐδ' οἷς οικειότερον ἂν τις τὸν ἅπαντα βίον συνδιατρίψειεν. οὕτω δὲ μεγάλας χρῶνται ταῖς ὑπερβολαῖς, ὥστ' οὐδὲ τοῦτ' ὀκνοῦσι λέγειν, ὡς ἦδιον ἂν ὑπ' ἀνδρὸς Ἀθηναίου ζημιωθεῖεν ἢ διὰ τῆς ἐτέρων ὀμότητος εὖ πάθοιεν. οἱ δὲ ταῦτα μὲν διασύρουσιν, διεξιόντες δὲ τὰς τῶν συκοφαντῶν πικρότητας καὶ κακοπραγίας ὅλης τῆς πόλεως ὡς ἀμίκτου καὶ χαλεπῆς οὐσης κατηγοροῦσιν. ἔστιν οὖν δικαστῶν νοῦν ἔχόντων τοὺς μὲν τῶν τοιούτων λόγων αἰτίους γιγνομένους ἀποκτείνειν ὡς μεγάλην αἰσχύνην τῇ πόλει περιποιούντας, τοὺς δὲ τῶν ἐπαίνων τῶν λεγομένων περὶ αὐτῆς μέρος τι συμβαλλομένους τιμᾶν μᾶλλον ἢ τοὺς ἀθλητὰς τοὺς ἐν τοῖς στεφανίταις ἀγῶσιν νικῶντας· πολὺ γὰρ καλλίω δόξαν ἐκείνων κτώμενοι τῇ πόλει τυγχάνουσι καὶ μᾶλλον ἀρμόττουσαν. περὶ μὲν γὰρ τὴν

τῶν σωμάτων ἀγωνίαν πολλοὺς τοὺς ἀμφισβητοῦντας ἔχομεν, περὶ δὲ τὴν παιδείαν ἅπαντες ἂν ἡμᾶς πρωτεύειν προκρίνειαν.

(G. Norlin, εκδ. 1980. *Isocrates*. I – III. Loeb Classical Library. Cambridge, MA: Harvard University Press. Λονδίνο: William Heinemann Ltd.)

- ἀμίκτου: (ἄμικτος) ακοινώνητη
- ἀγωνίαν: αγόνας
- πρωτεύειν: κατέχουν την πρώτη θέση

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Γ.1. Να μεταφράσετε στη νέα ελληνική το παρακάτω απόσπασμα: «πολὺ γὰρ καλλίω δόξαν ... πρωτεύειν προκρίνεται.».

Μονάδες 10

Γ.2. Για ποιους λόγους κάποιες ελληνικές πόλεις έτρεφαν για τους Αθηναίους αισθήματα βαθιάς αφοσίωσης. Να απαντήσετε, αφού λάβετε υπόψη σας το παραπάνω κείμενο.

Μονάδες 10

Γ.3.α. «πραoτέρους, κοινοτέρους, καλλίω»: Να γράψετε τη γενική πτώση του πληθυντικού αριθμού των επιθέτων στον θετικό βαθμό στο γένος που βρίσκονται.

Μονάδες 3

Γ.3.β. «άνδρoς Αθηναίου»: Να γράψετε τη συνεκφορά στη δοτική πτώση του άλλου αριθμού.

Μονάδες 2

Γ.3.γ. «οὔτω δὲ μεγάλαις χρῶνται ταῖς ὑπερβολαῖς, ὥστ' οὐδὲ τοῦτ' ὀκνοῦσι λέγειν, ὡς ἦδιον ἂν ὑπ' ἄνδρoς Αθηναίου ζημιωθεῖεν ἢ διὰ τῆς ἑτέρων ὀμότητος εὖ πάθοιεν. Οἱ δὲ ταῦτα μὲν διασύρουσιν.»: Να γράψετε το β'ενικό πρόσωπο της προστακτικής των ρημάτων του παραπάνω αποσπάσματος στον χρόνο και στη φωνή που βρίσκεται το κάθε ρήμα.

Μονάδες 5

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2019
Α΄ ΦΑΣΗ**E_3.Αλ3Α(ε)**

Γ.4.α. «καί φασιν οἱ μὲν τοιοῦτοι μόνην εἶναι ταύτην πόλιν, τὰς δ' ἄλλας κώμας, καὶ δικαίως ἂν αὐτὴν ἄστου τῆς Ἑλλάδος προσαγορεύεσθαι καὶ διὰ τὸ μέγεθος καὶ διὰ τὰς εὐπορίας τὰς ἐνθένδε τοῖς ἄλλοις γιγνομένης.»: Να εντοπίσετε στο παραπάνω απόσπασμα όλους τους επιρρηματικούς προσδιορισμούς και να γράψετε τον όρο που προσδιορίζουν.

Μονάδες 4

Γ.4.β. «οὔτω δὲ μεγάλαις χρῶνται ταῖς ὑπερβολαῖς, ὥστ' οὐδὲ τοῦτ' ὀκνοῦσι λέγειν, ὡς ἦδιον ἂν ὑπ' ἀνδρὸς Ἀθηναίου ζημιωθεῖεν.»: Να αναγνωρίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις του παραπάνω αποσπάσματος και να γράψετε τη συντακτική λειτουργία τους.

Μονάδες 3

Γ.4.γ. «κακοπραγίας ὅλης τῆς πόλεως ὡς ἀμίκτου καὶ χαλεπῆς οὔσης κατηγοροῦσιν»: Αφού χαρακτηρίσετε συντακτικά τη μετοχή της παραπάνω πρότασης, να δηλώσετε αν η μετοχή είναι συνημμένη ή απόλυτη και να δικαιολογήσετε τη θέση σας.

Μονάδες 3